

Історія соціології. Частина 1. Виникнення та оформлення соціологічного знання: соціально-поведінкові виміри від доби Античності до XIX століття

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	С - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	С5 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	очна(денна)
Рік підготовки, семестр	1 курс, 1 семестр
Обсяг дисципліни	3 кред. ЄКТС/90 годин: лекції – 16 год., семінарські – 14 год., самостійна робота – 60 год.
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік, МКР
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор і практичні: Василець Ольга Іванівна, vasylets.olha@lkl.kpi.ua, ovasilec@gmail.com (063) 872 26 19 (Telegram), (Viber), +38 098 42 946 73
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Розміщення курсу	

<https://classroom.google.com/c/ODE0MTUyNzI2MzMy?cjc=qdm4vyn3>
[room.google.com/c/ODE0MTUyNzI2MzMy?cjc=qdm4vyn3](https://classroom.google.com/c/ODE0MTUyNzI2MzMy?cjc=qdm4vyn3)

Програма навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчання та результати навчання

Пізнання соціальних явищ, конфліктний характер їх розгортання, зв'язок практики та концептуалізація і розвиток уявлень про неї – усе це має історичні витоки та контексти, на дослідженні яких і зосереджується академічна взаємодія викладача і студентства впродовж вивчення даної навчальної дисципліни.

Предметом навчальної дисципліни «Історія соціології» є виникнення, історичні форми, основні етапи, напрями, школи, тенденції розвитку соціології як науки, дослідження процесу виокремлення знання про суспільство із загального людського досвіду і набуття ним форми емпірично обґрунтованої наукової теорії.

Мета. Історія соціології належить до нормативних компонентів освітньої програми циклу загальної підготовки і має на меті отримання студентами **загальних компетенцій**:

ЗК 01 - Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 04 - Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 06 - Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 12 - Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Вивчення даної дисципліни передбачає набуття зазначених нижче **фахових компетенцій**.

ФК 01 - Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

ФК 02 - Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

Програмними результатами навчання виступають:

РН 01 - Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН 02 - Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

РН 03 - Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

РН 08 - Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

Опрацьовуючи матеріали навчальної дисципліни «Історія соціології» студенти отримують навички системного підходу до вивчення історії людства як історії уявлень про особу, її місце у всесвіті та суспільстві, конфліктного характеру їх взаємин. Від давньогрецького спадку, через дари іудеїв, до утопій середньовіччя і становлення соціології як окремої галузі наукового знання у добу формування модернів. Викладач надає комплексний огляд категорій загальногуманітарного та конкретно-поведінкового штибу, прищеплює студентам принципи неупередженості у вивченні концепцій і поглядів, з урахуванням світоглядних контекстів та рівня економічного, політичного й культурного розвитку конкретної історичної доби постановня й розгортання даних концепцій.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: Україна в контексті історичного розвитку Європи, Вступ до соціологічної професії,

Постреквізити: Загальна теорія розвитку, Загальна соціологія, Сучасні соціологічні теорії, Виробнича практика, Підготовка кваліфікаційної роботи

3. Зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Вступ до предмету.

Тема 1.1. Протосоціологічне знання з позицій макросоціологічного підходу.

Тема 1.2. Суспільна думка Стародавнього світу та Середньовіччя. Ібн-Хальдун

РОЗДІЛ 2. Віхи суспільствознавчої думки Нового часу.

Тема 2.1. Відродження та світська державно-правова концепція держави Ніколо Макіавеллі.

Тема 2.2. Томас Гоббс. Влада, права людини та соціальний порядок

Тема 2.3. Джон Локк. Організація суспільного життя.

Тема 2.4. Концепція суспільного договору Жан-Жака Руссо. Феномен Просвітництва

Тема 2.5. Суспільні процеси в концепціях французьких філософів Шарля Луї Монтеск'є та Етьєна Кондільяка

Тема 2.6. Революція та утвердження сучасності в концепції абата Сийеса.

Тема 2.7. Адам Сміт. Витоки сучасної економічної соціології.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях та семінарах, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Історія української соціології. XIX-XXI: навчальний посібник / за редакцією В. П. Степаненка і К. В. Батаєвої. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 566 с.

2. Історія соціології
https://ukrayinska.libretexts.org/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF_%D0%B4%D0%BE_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97/%D0%9A%D0%BD CCBY Last updated

3. Історія соціології. Класичний період. <https://stud.com.ua/100863/sotsiologiya/visnovok>

4. Забзалюк, Дмитро Євгенович. Хрестоносний рух Середньовіччя: політико-правовий вимір : монографія / Львівський державний університет внутрішніх справ, – Львів : СПОЛОМ, 2020. – 428 с.

5. Павленко І.С. Онтологічне питання і гіпостазування істини в античній культурі та філософії «Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences», 2025, 8 (2) с.59-64

4.2 Допоміжна література:

1. Арон Р. Етапи соціологічної думки. К.: Юніверс, 2004. – 2004. – 688

2. Аристотель. Політика / Пер. з давньогрец. О. Кислюка. — К. : Основи, 2000. — 238 с.

3. Гоббс Т. Левіафан / Пер. з англ. Р. Димерця, В. Єрмоленка, Н. Іванової та ін.- К.: Дух і літера, 2000. – 606 с.

4. Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець / Пер. з іт. А. Перепаді. – Харків: Фоліо, 2007. – 511 с

5. Платон. Держава / Дзвінка Коваль (пер.з давньогрецької та комент.). — К. : Основи, 2000. — 354с.

6. Руссо, Жан-Жак. Про суспільну угоду, або принципи політичного права / Пер. з фр. та ком. О. Хома. - К: Port-Royal, 2001. - 349 с

7. Smith A. The Theory of Moral Sentiments. — London: Penguin, 2010. — 528 с.

8. Сміт Адам Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations Київ, Наш формат, 2018 – 736 с.

4.3. Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

2. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - кафедра соціології КПІ ім.Ігоря Сікорського

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекція 1.

РОЗДІЛ 1. Вступ до предмету.

Тема 1.1: Протосоціологічне знання з позицій макросоціологічного підходу.

Історія соціології в системі суспільствознавчих дисциплін. Об'єкт і предмет історії соціології. Періодизація історії соціології.

Основні питання Соціальне пізнання до формування академічної соціології. Методологічні попередники соціології. Періодизація історії соціологічних вчень. Етимологія поняття соціології. Історія соціологічної думки в системі соціологічного знання Сучасні тенденції макросоціологічних досліджень.

СРС: Проаналізувати значення протосоціологічного знання для окреслення проблематики подальших суспільствознавчих розвідок. Виявити методи дослідження історичних контекстів за допомогою конфліктологічного підходу. Зрозуміти потенціал компаративістики історичного знання для різних навчальних дисциплін, проаналізувати можливість неупередженого і критичного, водночас, ставлення до поглядів людей, що складають скарбницю культурних надбань людства.

Лекція 2.

Тема 1.2: Суспільна думка Стародавнього світу та Середньовіччя.

Схід та Захід – соціальні й культурні простори формування теорій суспільних взаємин.

Основні питання: «Вступ» Ібн Хальдуна – джерело знань про політекономію, соціологію та політологію. Правничі питання і цінності суспільства.

СРС: Біологічне і соціальне в людині – соціальні погляди Фоми Аквінського. Від Тертуліана до Піко Делла Мірандоло – формування гуманістичного бачення сутності людини.

Лекція 3.

РОЗДІЛ 2. Віхи суспільствознавчої думки Нового часу.

Тема 2.1: Відродження та світська державно-правова концепція держави Ніколо Макіавеллі.

Основні питання: Загальна характеристика доби Просвітництва. Світська теорія походження держави. Сутність та форми державного правління. Виокремлення релігії та моралі від політики. Завдання та засоби управління суспільством за Н. Макіавеллі.

СРС: Порівняти погляди практично сучасників, якими були Н. Макіавеллі, Т.Мор, Т.Кампанелла, на суспільство, закони, якими воно керується, місце та роль особи.

Лекція 4.

Тема 2.2 : Томас Гоббс. Влада, права людини та соціальний порядок.

Основні питання: Трактатування природного стану і теорія договірної походження держави. Гоббс про співвідношення індивідуальної свободи та держави.

СРС: «Війна всіх проти всіх»: інтелектуальна фікція чи соціальний дійсність. Право в об'єктивному та суб'єктивному розумінні.

Тема: 2.3 Джон Локк. Організація суспільного життя.

Основні питання: Договірна концепція держави і теорія поділу влади. Невідчужувані природні права людини. Теорія конституційного правління та ідеї лібералізму.

СРС: Трудова теорія приватної власності. Про поділ влади. Про закон як гарантію та втілення волі суспільства та його членів.

Лекція 5.

Тема: 2.4. Концепція суспільного договору Жан-Жака Руссо. Феномен Просвітництва

Основні питання: Вчення Жан-Жака Руссо про право і державу. Демократична концепція суспільного договору та обґрунтування суверенітету народу

СРС: «Воля всіх» і «загальна воля».

Лекція 6.

Тема: 2.5 Суспільні процеси в концепціях французьких просвітників Шарля Луї Монтеск'є та

Етьєна Кондільяка

Основні питання: Політико-правова концепція суспільства Ш.Л. Монтеск'є. Поділ державної влади. Від політичної теорії до соціологізації знання про суспільство.

СРС: Принцип географічного детермінізму суспільства. Соціологія права у вченні Ш.-Л. Монтеск'є. Ідея чисел Е. Кондільяка.

Лекція 7.

Тема: 2.6 Революція та утвердження сучасності в концепції абата Сийєса.

Основні питання: Французька революція як межа між традиційним та сучасним суспільством. Формування концепції рівноправ'я. Декларація прав людини та перехідний період Франції наприкінці XVIII – початку XIX століть.

СРС: Проблеми легітимності влади. Третій стан та громадянське суспільство.

Лекція 8.

Тема: 2.7 Адам Сміт. Витоки сучасної економічної соціології.

Основні питання: Капіталізм Адама Сміта. Соціологічний номіналізм та економічна атомізація суспільства. Концепція поділу багатств. Номо еconomicus: взаємозв'язок індивідуального та колективного благополуччя.

СРС: . Мораль як основа суспільних відносин.

Семінарські (практичні) заняття

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

Семінарське заняття №1

Тема 1. Протосоціологічне знання з позицій макросоціологічного підходу. Історія соціології в системі суспільствознавчих дисциплін. Об'єкт і предмет історії соціології.

Мета: формування уявлень про значущість історичних розвідок для дисциплін соціальногуманітарного циклу. Розуміння сутності протосоціології.

Результатом стає здатність визначити предмет, об'єкт, функції, а також основні підходи до розгляду історії соціології. Розкрити місце роль та історії соціології серед соціологічних та інших соціально-гуманітарних дисциплін.

Тема 1.1 Періодизація історії соціології

Мета: спрямований на визначення основних етапів розвитку та становлення досоціологічних вчень. Визначити основні характерні риси концепції щодо суспільства епох Античності, Середньовіччя та Відродження.

У результаті семінарського заняття формуються здатність бачити розгортання когнітивних процесів як соціально обумовлених – у соціальному просторі та часі уявлення про розуміння політики як процесу взаємоузгодження соціальних інтересів і влади як відносин володарювання і підкорення.

Семінарське заняття №2

Тема1.2 Суспільна думка Стародавнього світу та Середньовіччя.

Мета: дослідити головні теми, що хвилювали тогочасних мислителів, суспільно-політичні ідеї Платона та Арістотеля. Патристика та схоластика. Суспільна думка арабського Сходу

У результаті семінарського заняття постає бачення наступності та змін у соціальних поглядах Тертуліана, Августина Блаженного, Абельяра, Томи Аквінського. Трактат «Про гідність

людини» Піко Делла Мірандоло –історичні спроби реалізації гуманістичного підходу. Ібн Хальдун та його внесок у соціологічне, політологічне, економічне знання.

Семінарське заняття № 3

Тема 2.1 Відродження та світська державно-правова концепція держави Нікколо Макіавеллі.

Мета: визначення особливості доби Відродження на території Європи. Світський та релігійний характер соціальних взаємин.

Результатом стає здатність до виокремлення характеристик раціонального і його взаємопов'язаності із аморальним як якостями суспільного життя, що афілійовані із діяльністю певних інституцій. Держава – головний політичний інститут.

Семінарське заняття №4

Тема 2.2 Томас Гоббс. Влада, права людини та соціальний порядок.

Мета: визначити та проаналізувати причини наданого трактування природного стану людей, надати загальну характеристику теорії договірного походження держави. Окреслити взаємозв'язок між конкретно-історичними обставинами (30---літня війна

Результатом стає вміння визначати співвідношення між індивідуальною свободою та повноваженнями держави. Відокремити право в об'єктивному та суб'єктивному розумінні.

Тема 2.3 Джон Локк. Організація суспільного життя.

Мета: передбачає розгляд сутності та змісту природних (невідчужуваних) прав людини в контексті появи утворення суспільного договору.

Результатом стає здатність визначити необхідність поділу влади на три гілки з урахуванням специфічних умов Англії XVIII століття.

Семінарське заняття № 5

Тема 2.4 Концепція суспільного договору Жан-Жака Руссо. Феномен Просвітництва

Мета: завершити розгляд теорій суспільного договору та обґрунтувати ідею суверенітету народу. Розглянути цінності секуляризованого суспільства.

Результатом стає вміння визначати проаналізувати опортуністський характеру вчення Руссо до ідей прогресу.

Тема 2.5 Суспільні процеси в концепціях французьких просвітників Шарля Луї Монтеск'є та Етьєна Кондільяка

Мета: Виявити умови переходу від політичної теорії до соціологізації знання про суспільство. Визначити принципи детермінант (географічних, кліматичних, залежності від розміру держави, тощо) суспільства.

Результатом стає здатність надати загальну характеристику соціології права у вченні Ш.-Л. Монтеск'є, а також виявити ознаки готовності суспільної думки до формування політико-правової концепції суспільства

Семінарське заняття № 6

Тема 2.6 Революція та утвердження сучасності в концепції абата Сийеса.

Мета: аналіз та виявлення специфіки французької революції як межі між традиційним та сучасним суспільством.

Результатом стає здатність проаналізувати Декларацію прав людини та перехідний період Франції наприкінці XVIII – початку XIX століть у порівнянні з вченням абата Сийеса. Визначити умови формування концепції рівноправ'я.

Тема 2.7 Адам Сміт. Витоки сучасної економічної соціології.

Мета: аналіз загальних положень соціологічний номіналізм та економічну атомізацію суспільства відповідно до вчення А. Сміта. Розкрити сутність концепції поділу багатств та антропоцентричної системи економіки.

Результатом стає вміння визначити Homo economicus через взаємозв'язок індивідуального та колективного благополуччя.

Семінарське заняття № 7

Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань політичної науки. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень з тематики лекцій та семінарів, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни.

Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання. Окремо теми для самостійної роботи не передбачені.

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 50 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до заліку – 6 год.

Загалом – 60 год.

Під час планування індивідуального завдання з певного ОК необхідно забезпечити баланс часу СРС відповідної освітньої компоненти. Підґрунтям цього розрахунку є орієнтовні норми часу на виконання здобувачами вищої освіти окремих робіт:

Вид роботи	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка та складання		Виконання	
	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	МКР* (денна)	Залік	Екзамен	ІСЗ (денна)	ДКР (заочна)
Норма часу (год.)	0,3-0,5	0,5-1	1,5-2	1-1,5	2	6	30	10-15	10-20

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекції проходять у інтерактивній формі. Заохочуються запитання, уточнення.

На семінарських заняттях додається формат занять практичних – розбираються конкретні кейси, моделюються ситуації, прописується алгоритм вирішення проблеми.

Відвідування і виконання завдань

Присутність на усіх лекціях є бажаною. При неможливості відвідувати деякі з них, вітається звернення студента за консультацією до викладача, уточнення змісту пропущеного матеріалу і можливостей його самостійного опрацювання.

В умовах дистанційної та змішаної форм навчання більш вагомим є не просто надсилання есе чи презентації до гуглкласруму, але і захист, відправленого завдання, безпосередньо на семінарі. Активна участь студента на практичних заняттях є обов'язковою і буде вимагатись.

Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях.

Студенти, які пропустили практичні заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Варто це робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Для того, аби виконувались вимоги щодо об'єктивності у оцінюванні знань, положення щодо академічної доброчесності, бажано залучати одногрупників до обговорення матеріалів, що представлені із запізненням. Викладач готовий до колегіального обговорення, у відповідності із положеннями щодо студентоцентрованого навчання, із використанням сучасних інформаційних технологій комунікації (Зум). Це дозволить продемонструвати відкритість, прозорість та відсутність упередженості при оцінюванні роботи студентства.

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступною з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або на сайті кафедри соціології. На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Використовувати зазначені (та інші подібні) засоби для розваги чи спілкування під час заняття не варто. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку чи з підручника припустимо лише за наявності власних коментарів і представлення здатностей до компаративістики. Асоціації та посилання повинні бути дотичними до змісту дисципліни, яка вивчається, бути ідеологічно не упередженими та підкріпленими раціональною аргументацією.

Форми роботи

Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим студентам або загалом аудиторії. Допускається і вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

(інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Неформальна освіта

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (РСО)

Поточний контроль: робота на семінарах, МКР.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: залік

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- виконання модульної контрольної роботи;
- роботи на семінарських заняттях.

Критерії нарахування балів.

1. Модульна контрольна робота оцінюються із у відповідності із кількістю та якістю висвітлених питань. Контрольне завдання цієї роботи складається з 2-х питань з переліку, що наданий у Додатку,

Ваговий бал – 40.

Кожне із запитань оцінюється в 20 балів:

- «відмінно» – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 18 – 20 балів;
- «добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 15 – 17 балів;
- «задовільно» – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 12 – 14 балів;
- «незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

Таким чином, в результаті виконання завдань МКР студент може отримати від 0 до 40 балів в залежності від ґрунтовності та оперативності у виконанні завдань.

2. Робота на семінарських заняттях оцінюється максимально в 10 балів.

Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює $10 \text{ балів} \times 6 = 60 \text{ балів}$.

Критерії оцінювання:

- «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми, залучення різноманітної інформації та обґрунтування доцільності її використання – 10 балів;
- «добре» – глибоке розкриття проблеми (на рівні «сутність»- «закономірність»), відображена власна позиція – 8-9 балів;
- «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками (брак посилань) – 6-7 бала;
- «незадовільно» – завдання не виконане, – 0 балів.

3. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

4. Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік передбачає відповідь студента на два питання. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю. Кожне питання оцінюється в 50 балів.

Критерії оцінювання:

- 48-50 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;
- 43-47 бали - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;
- 38-42 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;
- 33-37 бали - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;
- 30-32 бали - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані;

- 0-29 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу; відповіді нелогічні або відсутні.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 10 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 20 балів.

Умови допуску до заліку:

Умовою допуску студента до заліку є зарахування модульної контрольної роботи.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Рейтингова оцінка здобувача (бали)	Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік

Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Це дозволить студенту краще презентувати свою позицію (думку), критично оцінювати позиції (думки) інших студентів, ставити питання викладачу та студентам. Обсяг засвоєного навчального матеріалу і глибина його розуміння від цього збільшуватиметься. Готуючись до практичного заняття студенту бажано опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись з додатковими ресурсами в списку літератури. Якщо студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення соціально-гуманітарних дисциплін є

вироблення навичок логічного мислення, ведення дискусії та висловлення власних думок. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Пропуски студентом занять за поважних причин, відпрацювання пропущених студентом тем можливо у формі написання творчих есе.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено ст.викладачем кафедри соціології Василець Ольгою Іванівною.

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 7 від 30.06.2026)

Питання до модульної контрольної роботи

1. «Люди не чекали появи науки про суспільство, аби витворити собі ідеї права, моралі, сім'ї, держави і самого суспільства, оскільки без цих ідей вони взагалі не могли б жити» - вкажіть автора цих слів та розкрийте їх сенс у контексті значення протосоціології для наукового знання.
2. Як ви розумієте процес розвитку соціології до стану «нормальної науки» (у тому значенні, яке надає цьому поняттю відомий історик науки Т. Кун) ?
3. У чому полягає значення ідей античних істориків і філософів для соціально-поведінкових, гуманітарних наук сучасності.
4. «Держава» Платона, неоплатоніки, держава, що сприяє розвитку. Ваші думки щодо актуальності засадничих питань.
5. Начала науки про суспільство. Відкритість та закритість як характеристики: , як пише К. Поппер, Платон,
6. Варвари, нові варвари та маргінали. Як вписуються соціальні ідеї, художні, релігійні та інші гуманітарні цінності у «лінію прогресу» ?
7. Покажіть наскрізну історичну важливість утопій Т.Мора, Т.Кампанелли у контексті прагнень вибудови оптимальних суспільних відносин.
8. Охарактеризуйте філософію схоластів, патристику як підґрунтя для дослідження соціальної поведінки.
9. Які, на вашу думку, головні ідеї, що довели свою значущість для подальшого соціологічного дискурсу, викладені у «Вступі» Ібн Хальдуна ?
10. У чому полягає значення «Державця» Макіавеллі для подальшого розвитку раціонального способу мислення ?
11. Міркування про політику і суспільне життя Монтеня, його вплив на Ф.Бекона, Вольтера та Дідро. Яке це має значення для соціології політики та соціології освіти сьогодення?
12. Суспільний договір Руссо і проблеми державотворення на загал – покажіть взаємозв'язки.
13. Надайте загальну характеристику соціології права у вченні Ш.-Л. Монтеск'є.
14. Чи вважаєте ви що «Левіафан» Гоббса має бути обмеженим системою протипаг ?
15. Опишіть, якою Джон Локк бачив організацію суспільного життя. Надати загальну характеристику соціології права у вченні.
16. Розкрийте сутність концепції поділу багатств та антропоцентричної системи економіки відповідно до поглядів Адама Сміта.
17. Проаналізуйте місце соціології в системі «моральних наук». Надайте загальну характеристику етичному утилітаризму.
18. Якими ви бачите витоки та практики прагматизму- його історичних і сучасних форм.
19. Вчення утопістів-соціалістів (Р. Оуен та Ш. Фур'є).
20. Соціальні вчення представників німецького Просвітництва (І.Кант та Й. Фіхте).
21. Розкрийте суть та зміст консерватизму щодо взаємовідносин різних станів людей, змін у суспільстві, ролі цінностей.
22. Що можна вважати засадничими чинниками у виникненні позитивізму ?
23. Наукова система А. Сен-Сімона. Опишіть концепцію промислово-наукової держави.
24. Яким вбачали представники просвітницької думки нове християнство та історичний прогрес.
25. Розкрийте сутність еволюційної теорії Г.Спенсера.
26. Як представлені типи суспільств в теорії Г.Спенсера. Чому Спенсера вважають критиком соціалізму ?
27. Якими ви бачите засадничі положення індуктивістського позитивізму ?
28. Розкрийте поняття соціальної статистики та соціальної динаміки у працях О.Конта
29. Дайте визначення основних принципів натурсоціології.

30. У чому полягають можливості та обмеження соціального редукціонізму, соціальної аналогії, тощо.
31. Чи можливою є позитивна наука про суспільство ?
32. Якими були емпіричні соціальні дослідження XIX – початку XX століття ?
33. Покажіть на інформаційних прикладах процеси становлення емпіричної соціології.
34. Що писав Л.А.Кетле про статистичні закономірності соціальних явищ.
35. Опишіть емпіричні дослідження Ле Пле.
36. Що складало сутність ідеологічної кризи в період переходу суспільств до епохи імперіалізму?

Додаток 2.

Питання для підготовки до заліку.

1. Зазначте основні історичні підходи до розуміння суспільства і людини.
2. Опишіть появу соціальних інститутів як механізмів самоорганізації спільного життя людей.
3. Чому давньогрецька філософська спадщина є підґрунтям західного способу мислення на загал?
4. Ібн-Хальдун та арабські джерела у формуванні соціально-поведінкового дискурсу.
5. Авраамічні релігії та їх вплив на ієрархічну побудову суспільного життя.
6. Конфуціанство і питання державного будівництва – досвід азійських спільнот у історії становлення соціології як науки.
7. Варвари та маргінали : традиційне бачення і сучасні експлікації.
8. Утопії та антиутопії – у пошуках ідеального суспільного устрою.
9. Десакралізація влади як проблема історичного поступу – пояснювальний потенціал конфліктологічного підходу у соціології.
10. Етика, культура і соціальна дія у історико-соціологічних контекстах.
11. Роль і місце суб'єктивного чинника у історії. Влада над масами і влада мас.
12. Розкрийте взаємозв'язок між лідерством духовним, політичним та владою багатства.
13. Покажіть різницю між багатством та капіталом. Історична динаміка способів соціальної реалізації.
14. Спільноти припису і суспільства досягнень – інваріантність історичної логіки.
15. Як зміни у засобах виробництва впливають на формування суспільної нерівності ? Соціальне розшарування як історичний феномен.
16. Виключення та інклюзія у історії людства – соціологія господарювання та соціологія культури.
17. Типи раціональності і питання релігійного світовідношення. Франція і Шотландія.
18. Позитивне знання і психологізм – наскільки виправдане протиставлення ?
19. Сциєнтизм і його наслідки. Сучасні конотації і контексти.
20. Структура суспільства і функції його підсистем- чим комплексність відрізняється від системності, вкажіть на історичну динаміку практики і понять.
21. Історія соціологічних учень з позицій біографічного підходу. Кореляції особистісного досвіду.
22. Логіка виникнення соціології як самостійної науки.
23. Соціальна філософія як попередниця соціології. Зміна уявлень про можливості вивчення суспільства і людини в добу Нового часу.
24. Обґрунтування О.Контом необхідності нової науки про суспільство. Класифікація наук та місце в ній соціології.
25. Г.Спенсер як продовжувач позитивістської лінії у соціології. Ідея соціальної еволюції.
26. Соціальний дарвінізм. Расово- антропологічна школа. Географічний напрям